

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И УМЕТНОСТ.

УРЕЂУЈЕ ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 3.

У НОВОМ САДУ 17. ЈАНУАРИЈА 1885.

ГОД. I.

ТРИВА СВИРАЦ.

СЛИКА ИЗ ПОТИСЛА.

(Свршетак.)

5. Брат и сестра.

уче глас по селу: Трива је тешко оболео; узео срцу, што га невина окривили! Долазиле му прве комшије, да виде, како му је.

Питали га то ово, то оно.

Никоме ништа не одговара.

Старица им причала: ономадне довела га Јла; био је блед као крпа; како онда леже, не устаде; нити што једе, нити пије — биће нагазио на што.

Сутра дан дође му и Јела. Чула и она, да Трива лежи.

Кад је виде болесник — а баш је био будан — загледа се у њу дуго, дуго. Рука му пређе преко чела, као да се нечег сећа.

„Седи, Јело, седи!“ била му прва реч од прекјуче.

Старица се од радости прекрсти.

„Ја сам, Јело, болестан, тешко болестан“, настави он. „Све ме боли. Видим, нећу дуго.“

„Иди, не говори тако!“ храбри га Јела. „Ниси ти престарио. Претурићеш и то преко главе, па ћеш нам још дуго свирати.“

„Свирати? Никад, Јело! Лежим тако па ми дође у главу, да удесим гајде, да засвирам. Мислим, лакше би ми било. Али ми се чини, не бих умео једне веселе засвирати. Све би морало бити тако тужно, тако жалостиво, да би сви плакали... О, ја сам волео своје гајде! Жао ми, што сад тако саморано висе тамо о дувару. Чини ми се, све ми шапућу: хајде, засвирај — та ниси одавна! И ја бих да устанем, па да свирам, свирам, како ваљда још никад свирао нисам! Али не могу, Јело, не могу да устанем!“

Јела би му рекла што, а не зна, шта ће.

„Па онда ми је највише жао, што нећу свирати у твојим сватовима.“

„У мојим сватовима?“ она се променила у лицу. „У мојим и нећеш свирати, већ у другим.“

То је жалостиво рекла, а глас јој је дрктао.

Трива се издиже на лакат, па је зачуђено пита:

„А што не у твојима?“

„Што се — што се нећу — удавати.“

„Нећеш се удавати? Јесам ли ја сневао, или ми ти збиља рече, да волиш Војипа, да ће те он узети?“ па је стане гледати, а као жали је и мало се радује.

„Та рекла сам, и још га волим. Али —“

„Ту нема али, ти мораш за њега поћи! Или можда он другу —“

„О, и мене Војин воли, тако воли, као што ја њега волим.“

„Е, онда је свршена ствар!“

То је тако рекао, као да не може бити друкчије.

„Па опет се не можемо узети!“ а пуне јој очи суза. „Видиш, Триво, ја сам те тек прекјуче сасвим познала. Волим те, Триво, као брата, што си тако добра срца.“

„Као — брата? Да, да, као брата! Нека је тако. О, то ми тако добро чини — та ја не имадох сестре!“ Трива тешко уздахне.

„Па као брату све ћу ти казати... Војинови изгореше. Изгори им на тавану и толико жито. Ваља подићи кућу. Морају се задужити. Они јесу газде, ал не прихвати ли година, задужиће се још више, а дуг је зао друг, је ли, Триво?“

„Та тако је! Само шта ћеш с тим?“

„Па долазила ми јуче Војинова мати. На-

шла ме саму. Рекла ми: Војин им казао, хоће да ме проси, тамо доцније, кад их пређе мало несрећа. Она говорила с мужем. Мислили су и овако и онако. Њима треба газдачка девојка — упропасти их ватра. Пре ватре не би они речи рекли, а сад је друго. Па ми онда скоро кроз плач каже: ти си добра девојка, паметна девојка; да имаш толико, колико да пола штете покрпимо, па би добро било; овако ваљда нећеш, да ми под своју старост сиромашимо и пропадамо; ти ћеш казати Војину: не волиш га, или шта већ знаш, само да те заборави — то ћеш нама учинити! И ја сам пристала, Триво, пристала, а срце хоће да ми пукне! Боље је, да ја сама страдам, него они сви.“ Догод је причала, сузе су јој текле, као да није никад плакала.

„Теби је жао, што си пристала?“

„Није ми жао. Та ја га не бих ни мало волела, кад би му несрећу желила! Али ми је жао, што то тако мора бити, жао ми, што сам сирота.“

„Знам и ја, како је то тешко, кад нешто хоћу, па не може да буде. О, знам ја то, Јело, добро! Него не бој се! Само ми кажи, да ли ме заиста волиш као брата?“

„Па како бих ти причала, што ником нисам?“

„Добро! Ти знаш, ја имам овај кућерак, имам два ланчића земље — то сам поштено стекао. Узми то па буди сретна!“

„Како? Зар ти мислиш, да ћу ја милостињу примити?“

„Брат сестри не даје милостиње.“

„Али свет!“

„Шта се света тиче моја тековина? Ја је немам коме оставити. Зашто да ја не смем својим имањем усрећити девојку, што је волим, то јест, као сестру? Веруј, свет ће рећи: стекао је души у рају насеља!“

„А зар мислиш, да би на то Војин пристао? Шта би ми он казао? О, нећу никада!“

„Онда ниси истину рекла, кад си рекла: волим те као брата! Сестра се не обазире ни на што. Она зна, да јој брат срећу жели. А после, ја ћу у тестаменту рећи: за то ти остављам, што си ме задржала, да не дођем себи главе, те да душу не огрешим.“

„Али, за бога, шта ћеш ти?“

„Ја? Ја сам ти тешко болестан. Да бог да, да сутрашњи дан доживим — па шта ће ми кућа, шта ће земља?“

„Ја нећу, да ти умреш!“

Трива се насмешио.

„Јело, Јело! Има много шта на овоме свету, што ми нећемо. Нађе се нека силнија рука па она све уради, како је њој воља, хтели ми, не хтели. И ја сам нешто хтео, али ми та рука не даде. Луд сам био, што сам на то и помишљао. Али сви смо ми себи најпречи. Требао сам помислити: није то за мене прилика; у мене је двапут толико година... Да, тако сам требао, али срце је срце... Па томе није она крива — тако је ваљда морало бити... Кад не могу ја, нека она буде сретна. Она мора бити сретна! Млада је, лепа. Страшно би било, кад не би била сретна... Ако јој ко срећи на пут стане, ја ћу се дићи из гроба, повампирићу се, па тешко њему, тешко!... Видим је — венац јој на глави — води је девер — подвикују, певају сватови. Она се смеши, лице јој ведро — сретна је... Само нема Триве, да удеси гајде — не свирају више његове гајде сватовца. О, како би га он засвирао! Па тек коло! Исто онако, као што ти је свирао, кад си до Војина играла, исто онако, као онда, кад није знао, да ти... Мани њега, не помишљај на њега! Он је сретан, јер си ти сретна!“

Трива се занео, па не зна за себе.

Јела је најпре зачуђено слушала ове непрекидане му мисли, па је све дубље загледала у ову душу, у ово срце. Она је разумела ту љубав без наде, без успеха.

И она паде на колена крај њега и наслони главу на постељу му и, гушећи се сузама, прошапуће:

„О добра, о племенита душо!“

Тај дан после подне дозвоа Трива бележника и два суседа — написао је тестамент. Све је своје оставио Јели.

У вече је издануо, мирно, лако.

Леп му беше погреб. Није се женио, па су му и круну носили, ма да је имао близу четрдесет година.

На сандуку му биле гајде у црnome — наредио је, да с њиме саране и његове гајде.

Испратило га по села. Мало кога није он који пут пратио, или му свирао о крсном имену, у сватових или на другом весељу.

Много је око засузило.

Највише је плакала Јела. Чудили се, шта јој је? Само је она знала, зашто плаче.

На две недеље после Ускрса венчали се Јела и Војин. Свекар је у добом дао разгла-

сити: ко има вољу, нека дође у сватове. А већ родбину и прве људе позвао је коњаник. Жена му добила баш пред свадбу неки тал — умрло јој некакав брат, а она најближи род, па њој припадоше педесет ланаца земље. Лако су сад могли правити тако велико весеље.

Млада је истина сва сретна; али ипак, кад

Београд 1884.

се ухвате у коло а засвира свирац Нова — после Тривине смрти дошао он у село — она се тек мало сневесели.

Кадгод је Јела изашла на гробље, увек би отишла и Триви на гроб, да му за спокој душе прочита „оченаш“.

Мита Живковић.

НЕСРЕТНА ДЕВА.

Кроз прозор се промолила,
Замишљено гледа доле:
Тешка ли је туга свјла,
Тешко ли је живот боле!

Шта те тако тешко свлада,
Селе моја, момо сетна?
Тако дивна, тако млада,
Зар ти ниси, ниси сретна?

Кажи јаде, што те ломе. —
Сваком болу има лека:
У животу шареноме
После јада срећа чека...

*

Залуд, момче, речи твоје,
Не лечи се ова рана:
Што је било, умрло је —
Ја сам дева саморана.

β.

РАЗНИ ПУТЕВИ.

ПРИПОВЕТКА МИЛАНА САВИЋА.

(Наставак.)

II.

У позоришној гардероби, у одељку, где се глумци пресвлаче, костимишу и маскирају, било је доста живо. Водила се реч о представи, о драми, о критици. Није било глумца, који није био на страни садругу своме, увређеноме Дражићу, и који није разним, не баш питомим речима осуђивао неумесно замерање критичара у „Заточнику“. Гдекоји су предлагали, да му се импровизацијом освете; други су били опет за то, да се на позорници владају којекако, бајаги, није вредно добро глумовати, кад им се не одаје признање; трећи су опет предлагали, да се баш зато ваља узети на ум, и добро играти, да докажу критичару, да му примедбе и не зарезују, и да су узвишени над тим дневним замерањем, и да као уметници своје чине. Дражић је одобравао ово последње већ само драми за љубав, а на примедбе, да се и не зна, ко је писац, одговорио је, да њих као уметнике везује идеја а не ситно сплеткарење и личност. И он је са својим назорима одржао превагу.

Међутим се дворана све већма пунила светом, и далеко пре почетка била су заузета сва места. У другој клупи седео је Влајковић са женом и са кћерима, до њега Живковић са својом ћерком, а до Љубице седео је Милић. Машић је био неко-

лико клупа даље, у друштву са својим колегама. По свој дворани разлегао се жагор, као свагда у оним тренутцима, кад публика нестрпљиво очекује, да се дигне завеса и да се отпочне представа. Свирка је већ удесила коју арију, али се жагор разлегао све даље, док редитељ није дао знака, да се завеса дигне. У један мах завладала је тишина у дворани, и сваки је упрло своје очи на позорницу, да са бољом пажњом прати радњу на њојзи, те тако да у себи промери, да ли је имао критичар право или не.

Глума се отпочела, и одмах после првих призора могло се у публици приметити неко демонстративно кретање против критичара а у хатар непознатоме писцу. Машићу је то годило, и радост његова ако се и није могла познати на лицу му, одсјајивала се бар у великим, сањалачким очима његовим. Кад се свршио први чин, и кад је завеса пала, нашло се неколико њих, који су писца изазивали, ма да није, осим Даринке, Љубице и Милића нико знао, ко је писао ту драму. При свршетку другог а особито трећег чина, где је глума на својој висини била, подиже се бурно пљескање у славу пишчеву, тако, да се редитељ морао показати, да се захвали у његово име. Али то гдекојима није било довољно, они су захтевали, да се

покаже сам писац, јер су хтели, да га познају. Али Машић је седео мирно на свом месту, и само је по кад кад погледао тамо, где седи Даринка, да јој бар очима захвали што није клонула духом, те је тако и у њега улила поверења.

Кад је публика видела, да се писац баш неће да покаже, она је изазвала глумца Дражића, да тако посведочи своје добро мњење и о глуми и о глумцима, и да ода негодовање према критици. Милић се на то само смешкао, и можда је у себи био уверен, да публика има право, опет зато није руке ни макао, кад се име „Гојко“ чуло, већ само је онда аплаудовао, кад се Дражић показао. Драгића је мирно, с обореном главом седла на свом месту, и неки блажен осмех преливао се преко лица њеног, што је била сведок Дражићевом тријумфу. Није смела ником погледати у очи, а најмање глумцу, који се са скромним смешењем захваљивао публици на изазивању.

У истом расположењу дочекала је публика пети чин „Мученика“, и кад је и овом био крај, понови се аплауз. Али ни овом приликом није се писац показао, и публика се разишла а није задовољила своју радозналост.

— Јесам ли вам казала, говорила је Љубица Милићу, кад су ишли кући, да ће се публика противити вашој престројој критици. У место, да сте постигли што сте хтели, постигли сте баш противно. Нико неће сад Машићу избити из главе, да није песник. А, право да вам кажем, ја бих га сама у том храбрила, јер искрено вам признајем, да ми се драма баш допала. Сад је ред на Даринци, да ликује.

— Нека ликује, одговори Милић, ја опет остajem при свом уверењу. Па ма ми не дали ни ви право, ја ћу своје терати и надаље.

— Али немате право, рече Љубица, та драма показује баш одлучан песнички дар.

— Не кажем, да не показује, правдао се Милић, али је оно поље много важније, на које га хоћу ја да изведем.

— А зар је писање ваљане драме баш таква дангуба? запитаће Љубица.

— Политично је поље важније. бранио се Милић.

— Немојте говорити баш тако, примети Љубица. Та и данас се спомињу песници из најстаријег доба, а ваш данашњи уводни чланак отиснуће већ сутрашњи у заборав.

— Не лежи политична борба само у уводном чланку, рече Милић живо, он је само оружје, тек стрела, која ипак може ранити. Он је уједно и метлом за оне, у чије име говори, тек само кап, али ипак вида. Појезија је, госпођице, за мирно доба; али за овакво, где нам је небо натухтено громо-

вима, који се сви устремили на нас, најзалишња је ствар. Ми требамо војнике а не трубадуре. Та знам ја, госпођице, да ми не замерате озбиљно.

Љубица није одговорила ништа на те Милићеве речи, као да је осећала, да има нешто право, и кад су дошли до њеног стана. топло му је при расанку стисла руку. Милић је разумео тај опроштај, и подигнутом главом упутио се у гостионицу, да нешто вечера. На путу се састао са Машићем, који је такође с неким поноситим одушевљењем корачао, јер му је неколико тренутака пре тога Даринка такође топло стисла руку, у знак, да се радује с њиме заједно, што је одржао мегдан у тој борби. Машић је тек овлаш поздравио Милића, и наставио је свој пут. Овај пак насмешио се само на тај поздрав и одмануо је руком, као видеће, чија ће бити крајња победа.

У гостионици затекао је Милић велико друштво; један део публике из позоришта дошао је амо, да се прихвати а уједно и да настави разговор о представи. Разговор, који се водио живо, престао је на који тренутак, кад је Милић ступио у дворану, и наставио се тек само по мало, из почетка лагано и тихо, а доцније тако исто шумно као и пре. Милић је сео за омањи сто, за којим је седео само један гост, и наручио је вечеру и вина. Чим је сео и чим се поздравио са својим суседом, почео је овај одмах разговор с њим. Говор се врзао око представе, и Милић је морао приличну порцију замерака прогутати. Он се правдао, како је могао, говорећи, да је критику добио од особе, коју није могао одбити, и за тим настави:

— Немој ми даље замерати, доста ми је већ. Дођи ми сутра у редакцију па ћу ти саопштити гдекоје појединости, а сад ме остави на миру, и тако ме гледе сви, као да би ме појели. Ти си ми стари пријатељ а уједно си и лечник, па кад ти кажем болесно стање неке ствари, одобрићеш моју медицину.

Лечник Лукић климну главом у знак, да се саглашава с речима свога друга. Међу тим је разговор за великим столом бивао све живљи и живљи, и кад се у неко доба појавио Дражић, буде бурним „живио!“ дочекан. Дражић се хладно и одмерено јави Милићу и Лукићу, и седне за тим за велики сто, где су се столице већ помицале, да му направе места. Наскоро иза Дражића дођоше још неки глумци и глумице, госпођица Мара Путникова, прва љубавница, у друштву са глумцем Станићем и његовом женом, и пошто не беше нигде места, осим за Милићевим столом, седоше за тај, поздрављајући све госте редом.

За великим столом водио је Дражић велику реч.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Тврдио је, и наглашавао је своју тврдњу и живим речма и живом мимиком, да није ни вечерас ни у длаку друкче а камо ли боље приказивао главнога јунака, него што га је приказао последњи пут. Он је баш на то пазио, а што га је публика изазвала, то је знак, да му игру одобрава и да се не слаже са неумесним и заједљивим примедбама у „Заточнику.“ Милић је само ћутао на те речи, и мирно је наставио своју вечеру, ма да је знао зацело, да се то све односи на њега, и тек само је по којој приметио својој комшиници, глумици Мари.

— Вас критичаре мора човек или задобити или застрашити, говораше Мара.

— А како то? запита Милић и насмеши се.

— Нама глумицама не стоје средства сурове силе на расположењу . . . поче Мара наново.

— А језик? запитаће доктор Лукић.

— То је вештина, коју нема свака, и од које се критичари могу извући тако, што не долазе у додир с дотичном вештакињом, настави Мара.

— А ко вам каже, госпођице, да сам ја писао данашњу оцену? запита опет Милић.

— Та изашла је у вашем листу, а то је доста, и кад се писац не именује, носи уредник одговорност на себи, приметиће Станићка.

— Па добро, узме реч Лукић, нек је тако, мој пријатељ узима на се одговорност. Али, настави и окрене се глумици Мари, још нам не рекосте, каква средства стоје вама на расположењу, да отклоните нападаје од стране критичара?

Глумица се на те речи насмешила.

— Управо, не би требало, да вам их одам, рече и погледи кокетно Милића и Лукића, јер нам онда у часу потребе неће бити од користи.

— А! примети Милић, реците нам их слободно, ми вас нећемо одати.

— Ни на који начин, дода Лукић.

— Наше је средство сасвим обично, природно, рече Мара, а зове се: кокетерија.

Лукић нагне главу мало на страну и подигне обрве, као да је хтео тиме рећи: има нешто у ствари. Милић се пак само насмешлио и одмачуо руком, као да му не верује никако.

— Ето, ја сам рекла, да нам средство губи своју моћ, чим се сазна, рече Мара. Господин доктор као да му верује, а ни ви не бисте, господине уредниче, смејали се тако поуздано, да вам га нисам одала.

— Госпођица има нешто право, примети Лукић, и ја признајем, да је то средство моћно, особито ако га употреби примамљива појава. Бадава, ми људи зависимо свагда од лепе појаве, од умиљатог

погледа и од чаробног смешења. Признај, Милићу, да је тако!

— У главном признајем, да госпођица има право, рече Милић, али се то не односи на сваког.

— Боје на сваког, рече сад Станићева жена, и знате ли, ко нам је најпоузданији савезник?

— Волео бих га знати, рече Милић.

— Ваша сујета, одговори Станићка.

— Хм, примети Лукић, има нешто у ствари. Ми смо до зла бога сујетни, па што је најчудноватије, и не знамо, да је тако. Ми само опажамо учинак, а за прави се узрок и не распитујемо. А тај лежи баш у нашој нарави.

— На мене не утичу милокрвни погледи, рече сад Милић, пре бих се још поклонио разлогу.

— Хм, као да природа није најбољи разлог, примети Лукић.

За другим се столом међу тим развило весеље. Дражић је отпевао неколико песама уз бурно одобравање осталих, који су у њега гледали као у неко више створење, а Дражић је све то примао као данак, који му припада, и само је по кад кад, онако испод ока, погледао на Милића, као да му је хтео рећи: зар не видиш!

Милић није ни пазио на оно, што се за другим столом збива, он се упустио у разговор са својим друштвом, док није дошло време, да се иде кући. С њиме заједно пошао је и Лукић и цело друштво, што је за тим столом седело. При поласку приметио је Милић, да га прати неко мумлање и да се Дражић није ни осврнуо на њега. На улици саопшти то Лукићу и осталима, али више у шали.

— Ето, господине, рече на то Мара, то су средства, којима се глумци свете. Да смо остали дуже тамо, док су се главе мало загрејале, могли бисте чути можда и коју крупну реч.

— Према себи имам уза се своју добру савест, одговори Милић, а према њима своју батину.

— Њих је много, примети Станићка.

— Не страшим се ја ни мало веће силе, рече Милић поново, а то показујем у своме листу. Нек је влада, нек су поједини занешењаци против мене, уза ме је моја чиста савест, моје уверење и народ, за који се излажем свакој опасности, и који ме за то својим поверењем одликује. Остало ме се не тиче ништа.

— И бог вас живио, рече Станић топло. Но ни Дражић није ваш начелни противник, па ни они за столом. Он је само лично увређен, дирнули сте му у најтугаљивију рану, у глумачку сујету. Именујте писца оне критике, и видићете, да ће он први потражити ваше пријатељство.

— То не могу, одговори Милић одсудно, и пре

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ћу спосити његову срдњу, него што бих се о дискрецију огрешио. Али ево нас пред вашим станом. Лаку ноћ.

— Лаку ноћ, рекоше му и остали, и он се са Лукићем упути даље.

— Сутра те чекам, рече му још при расстанку.

— Доћићу, одговори Лукић, и пријатељи се разиђу

Док су ови у гостионици проводили, дотле је Драгиња Влајковићева пробдила у свом кревету. Ђутке и замишљено, каква је била и у позоришту, дође кући, и не хтеде се упустити са сестром својом ни у какав већи разговор. Али је и Даринка била обузета својим мислима. Њој је јако годио Машићев тријумф, и једнако је мислила на вечерашњу представу, те тако није ни приметила промену у понашању сестре своје. Она је већ себи нацртала, како ће сад Машић и пред цео свет са именом својим моћи изаћи и како му може рећи, да је он писац те драме. Како ће онда уживати, и како ће се поносити њиме. Онда, и Даринка је поцрвенила и нехотице, онда ће јој ваљда смети рећи, што до сад није смео, а то је . . . . А Ма-

шић њу љуби на сваки начин, то нема сумње. А она? Ох, како га љуби и она!

Занешена тим слатким мислима, није Даринка ни осетила, како је заспала, заспала са блаженим осмехом на лицу. Али у другом кревету била јој је сестра још будна. Њу није могло занети осећање, какво је заносило Даринку. Она је само осећала толико, да јој срце живље куца и да јој глава гори, кад се сети — Дражића, који ју је вечерас одсудно задобио, ма да није ви слутио о том. Сирото девојче гледало је у ненадну љубав пред собом, а опет је тако било у неком милом страху, да своју наклоност себи није смела ни да призна.

Како је љубав саможива! Њојзи није доста само љубити, она хоће и да буде љубљена. А у том смислу има и право, јер само у међусобној љубави лежи јој прави задатак њен, права њена цел.

Доцкан, кад су петли већ нагостили зорин сјај, заспала је Драгиња. Али јој сан беше немиран а она се често трзала иза њега. И утра дан, док је Даринка била свежа и весела, била је она уморна и као попијена.

(Наставиће се.)

ГДЕ СТЕ...

Где сте, дани златоткани,
Где сте, часи слатки, мили,
Куда сте ми тако рано
И прерано одлетели?

Где си, душо мила моја.
Где срдашце твоје мило?
Што је негда — све до скоро —
Само моје, моје било.

Башагид 1885.

Где погледи ока твога,
Где су речи слаткогласне?
Код другог су — тако чујем
Речи тужне а ужасне.

А зар љубит' другог можеш,
К'о што негда љубља мене?
Не мож' љубит', док у срцу т'
Име моје, лик не свене.

Ив. Мартиновић.

НАЈСТАРИЈЕ СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ УПОРЕЂЕНЕ СА БУГАРСКИМ.

(Наставак.)

Пођимо даље, и растумачимо речи: „На чем ћемо Бога молит' за старога бадњака, за младога божића, божић баје по свем свету.“

Чули смо већ, да се у бадњаку замишља стари бог светила: Перун. То потврђују и речи из чешке песме: „коледа, коледа, дједку деј оришку к сњедку. Рекосмо већ, да су ораси Перуну посвећени, дакле ево и овде се ораси дају дједку, бадњаку, старому богу светлости.

А сад се моли за младога божића. Шта се може разумети у „младом божићу“? Опет сигурно лице. То нам казују и сами обичаји божитњи, који нас упућују да мислимо на младога бога. Па и сама реч: божић није ништа друго, до ли мали бог, као што се каже за мали нож — ножић, рог — рожић тако и бог — божић. Па и колеђани певају домаћину, кад иду у очи Божића од куће до куће, да му желе: да кра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ве буду млечне, да намузе домаћин пун ка-
бао млека:

Да окупам, коледо!
Малог Бога, коледо
И Божића, коледо.

То су дакле прастара лица обучена у хришћанско руво. Шта ћемо још да помислимо, кад рекнемо „Божић.“ Прочитајмо прво божитњи обичај у Босни и Херцеговини, што је Вук забележио: „На некијем мјестима (као по Босни и Херцеговини) сјачу на Божић, т. ј. домаћин рано у јутру виче: „Боже и Божићу нашем у или нашој (по имену свијем кућанима! редом)“. Приповиједају, да је отишао некакав Србин свом бегу у Скочић (ниже Зворника), да иште шенице за чесницу, а бег му казао: „Даћу ти шенице, али ако ћеш једанпут и мени сјакнути“. Србин казао, да хоће, па узео шеницу и сјакнуо му на Божић: Сјај Боже и Божићу нашем у бегу на Скочићу.“

Кад ово прочитамо, уверићемо се, да се наш народ нада добру од светлости божије (малог бога — божића.) Није ли реч бог додано у хришћанска времена, него помисли ли се, да је то још од старе вере наше остало, лако можемо веровати, да и овде гледамо оног истога бога Перуна — бога светила, којег нађосмо и видесмо у бадњаку. Та и индијски бог Индра растерује таму и отвара нам осветљене светове, буди јутарњу, зорину румен и води у висину сунце, то небесно светило, ту небесну светлу звезду, што растерује ноћну таму, сунчану светлост даје и на небу утврђује ту велику сјајну звезду. У том ћемо се још боље уверити, ако додамо стих из народне песме, што је Милојевић скупио:

Мој Божићу мој,
Сварожићу мој,

а под „сварожићем“ или Даждибогом (у руским летописима) мисли се сунчани Бог. Уверићемо се, кад споменемо још једном онај стих из Вукове збирке:

„Божић баје по свем свету,
По свем свету по овоме“!

У овом стиху доказаше већ научењаци за реч „баје“, да не значи оно, што ми данас обично мислимо, него да значи још и: сијати се, светлити се, дакле Божић сија, светли по свем свету. По словенским гаткама приносе се код Славена божанствима светлости златни дарови, као што је злато по себи већ у те-

сној свези са светлошћу, то потврђује и ова божићна песма:

„Божић, Божић бата
„На обоја врата,
„Носи кигу злата
„Да позлати врата
„И обоја побоја.“

У прилог тому нам је још један обичај код Словена. Каогод при свечаности са бадњаком, тако и при другим кућевним обичајима, свака се свечаност врши на домаћем огњишту, где се као жртва приноси земаљска ватра небесному божанству светлости. Као што беше домаће огњиште први жртвеник, тако је и домаћин глава целе породице, први свештеник, који обавља све важније послове при овакој свечаности. Зато се и данас још назива: огњишчанин — огништанин т. ј. човек, који набавља и чува ватру.

А шта значи реч: коледо?

Учени људи не мисле о том сви једнако. Неки мисле, да је то мушко божество, које воле части и весеља; неки су опет упоређивали „коледо“ са индијском богињом, која се зове именом: Каланда. Осим тога мисле неки још и другојачије.

Највише се пак мисли, да је реч коледо исто, што и латинско: calendae. (И Даничић у својим „Основама“ спомиње, да је то туђа реч.) Ту пак латинску реч „календе“ наћи ћемо у словенских народа да се различито изговара. Чућемо ју као: коленде, коланда, коледо, кољадо и т. д. А кад се рекне: calendae, онда се разуме цело оно време, кад се у средњем веку светковаху свечаности: calendae, festa calendarum. Код Римљана се светковаху Saturnalia. Светковина festum calendarum трајала је од 24. децембра до 6. јануара п. рим. календару. Па и наши колеђани певају своје коледске песме баш у то доба — у тих 12 дана. У Немачкој су и сада у обичају: zwölf Nächte, Anklopfersnächte, Rauchnächte, а то је оно доба, кад се живи раскошно, кад се благује. У то доба се даривају људи, а то је обдаривање слично са нашим коледама, када домаћи даривају колеђане. А шта су онда наше покладе? Није ли зар време после коледа: по-коледел?

Овим, што до сада написасмо, мислимо, да смо довољно показали, да је стари бадњак-стари бог, а млади божић-млади бог. За ове пак чусмо, да су то стари словенски богови светлости, богови сунца, и данас ми

www.univ.edu.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Уочи Божића слаavimo старо сунце, а молимо се за ново, а то је светковина једна од оне три велике, које се светковаху сунцу, као што у почетку напоменусмо, сама пак та светковина пада у

оно доба, када ће скорим младо сунце препородити и подмладити природу, а ми светкујемо у то доба и молимо се Богу, да нам буде сретна нова година, да нам буде благословена и берићетна.

(Наставиће се.)

ПРИЗРАК.

(С ПОЉСКОГА.)

тадох на Карпате — ближе небу плавом,
Облачке сам беле додирив'о главом;
По небесих пали одејаји крвави.
А околo широм од мора до мора
Црни покров скрива земљу одозгора,
Где туђински јарам Словенина дави.

Одоздо се витла јаук за јауком,
Измешан са тупим од верига звуком —
Ал' ја не знам, шта се под покровом спра'ља.
Тек кад поноћ била — месечина пала,
Кроз копрену силну крвцу обасјала;
Час по слуктим звуку сабаља, копаља.

А та јека расте — к небу се таласа
У акорду једном, к'о из једног гласа
У складу се горе јауци узнели,
На к'о један само до неба ромони,
У томе очајно пиште милиони:
„Боже, својој деци победу удели.“

У то зора сину — видех чудо ино,
Покров се распли'о, јаук је замин'о
А око Карпата стала четир дива,
Крст големи носе леваке им руке,
На којему Словен крсне трпље муке —
У десној се крвца са палоша слива.

„Нек словенски народ срећне дане траје!
Нек му љубав рађа младе нараштаје!
Нека гине сила и насиље свако!“
У глас кличу људи васцелога света —
А с небеса глас им громовит долета:
„То је моја воља — нека буде тако!“

„Dziwiłki mei duszy.“

Н.

ПОУКЕ ИЗ МЕДИЦИНЕ.

СЛОПШТАВА ДР. КОДА.

І. О З А Р А З И.

К о није имао досада већ више пута прилике опазити, да се чешће у истом месту од једне исте болести многи, један за другим, напрасно разболе? Кажемо таквом приликом, да је у том месту избила и да влада нека редња. па закључујемо, да је на све редњом оболеле упливисала једна и иста шткодљивост с поља. Та спољна шткодљивост мора да се врло јако и врло брзо множи, кад за кратко време толике спонадне, отрује, а то може бити само тако, ако је та шткодљивост какво органско биће, јер се такво биће само може умножавати независно од нашег утицаја.

Код многих болести, које се у редњама појављују, и које називамо заражљивим, прелазним, преносним, прилепчивим, народним болестима (заразама, поморима, кугама), нашла се у болесном телу

или у производима његовим доиста врло малена органска бића у небројеној множини и држе се за узрок тим болестима; јер кад се та бића прекалале са каквог болесног тела на друго здраво, произведу у томе телу исту болест, каква је у ономе телу, са кога смо калам узели. И ако науци до данас још није пошло за руком, да изнађе свакој заражљивој болести својствена бића, ипак држимо по данашњем становишту њеном, да све заражљиве болести у опште постају увек само удирањем врло малених (за сваку од њих) особених бића — различних клица — у тело.

Та заразна бића су најмања од свију досада познатих. Спадају у царство биљака у класу гљива и позната су под општим именом бактерија. Цело им је тело једна једина ћелијица, коју тек 1000-стру-

ким увеличањем видимо, и која је или округла или дугуљаста. Округле бактерије зовемо микрококцима (*micrococcus*) а дугуљасте микробацилима (*microbaccillus*). Умножавају се дељењем т. ј. ћелијица се на среди све више и више сужава, док се не подели на две половине, од којих свака засебан даљи живот води. За 20—25 тренутака се број тих ћелијица при топлоти човечијег тела удвостручи. Врло су дурашне па могу и најнепоспешнијим упливима одолети. Тако им не шкоди ни јака топлота ни хладноћа, и при свем том, што им влага јако годи могу и у највећој суши да се одрже, само што тада обамру, животна им снага за то време престане; но чим добију влаге — и после врло дугог мировања — поново оживе. Услед те своје дурашности налазе свугде опстанка и мирују, ако нису згодне прилике, а са највећом се брзином стану множити и ширити, кад ове наступе. Противно осталим биљкама, ране се ти најмањи створови само преуготовљеним органским супстанцијама, а те налазе само у другом каквом телу, од природе су дакле упућене на мукташење. Те органске супстанције, што им као рана служе, особито им годје, кад су већ мало поварене, или у трулеж прешле те се у њима могу и одгајивати.

Многи лечници-научењаци посветили су цео свој век испитивању тих заражљивих гљивица путем намерних одгајивања и доказали су врло дуготрајним, мучним и опасним експериментима, да свакој заражљивој болести одговара особена таква гљивица, која мора да удре у тело, па да се ово окужи.

А којим путем? Видели смо, да су те заразне гљивице врло мале једноставне ћелијице, које тек 1000-струким увеличањем можемо видети, морају дакле бити и врло лаке. По томе је и најмањи ветрић довољан, да их са места постанка им разнесе свугде по ваздуху, а ми их са ваздухом неприметно удишемо. Из ваздуха могу да падну на разне ствари — неизмерна дурашност њихова одржава их на сваком телу — па и на једу и пићу. Јелом и пићем можемо их дакле такођер прогутати. А могу на том лету по ваздуху пасти и на какву рану нашу и непосредно крв нам окужити. Прво се најлакше може догодити, треће се врло често догађа, а друго оно т. ј. да заразне клице јелом и пићем увањамо у крв, многи научењаци не признају.

Кад је прилика за удирање тих ситних биљчица у наше тело тако свестрана и лака, како то да нема увек редња, и да много више људи не пате од болести, што се у редњама појављују? Као што жито и зоб или ма какова друга биљка не роди на свакој земљи једнако, тако ни ове мале гљивице не доспевају у сваком телу једнако. Није доста да уђу

у тело, морају у истом наћи поспешне околности за свој развитак, тело то мора имати расположења — disposition — за одгајање њихово. Но и поред расположења не оборе човека, чим удру у њ. Морају ући у извесној множини или се у телу намножити до извесног броја, па тек кад је тај број постигнут, тек онда стровале човека у болест. У човечијем телу налазе те заразне клице — као и свако друго страпо тело — на врло јак отпор, који по што по то хоће да их истисне, па тек кад је тај отпор савладан, онда је човек њихов; жестока је то борба између тих заражљивих ћелијица и ћелијица човечијег тела, и тек победом заражљивих пада човек у болест. Време борбе те, што међутим прође и за које се човек обично не осећа хрђаво, зовемо временом нападаја — incubation — које за сваку заражљиву болест траје изванредно, по разно дуг број дана, по отровности — virulenz — заражљивих клица и по отпору, на који наиђу у нападу телу — по расположењу.

На ком основу говоримо о јакој или слабијој отровности — вируленцији — заражљивих клица? Гдекоје редње једне исте заражљиве болести врло олако прођу, мало њих оболе, и већина оболелих оздрави — доброћудна редња — а другом се приликом врло многи разболе и оболели умиру као мушице — злоћудна редња. Тумачимо ту појаву тако, да заражљиве клице при извесним, нама за сада још већим делом непознатим, приликама прилагођеном добију јачу бујну снагу, па да услед те јаче бујности мање њих могу одолети им; а експерименти горе напоменутих научењака посведочавају у пуној мери то тумачење, и доказали су, да у већини случајева треће колена тих сићушних створова постигне врхунац своје бујности — отровности.

Човек, који препати какву заразу, обично је по други пут не добије, изгуби расположење за ту заразу — кажемо да је проражен — durchseucht. То се држи и за оне особе, које су у непрестаном до-машају разних заражљивих клица (лекари, нудије, болничарски послужитељи) а не разболе се — неприметно се проразе. И урођеници предела, где увек имаде неких заражљивих болести, мање оболевају од истих, него пришелци; прилагођеном изгубе расположење за њих.

На искуству, да заразе обично не дирају оне, који су их већ једном прекужили, у свези са мало час споменутих својством заразних клица — јача и слабија бујност — оснива се каламљење заразних болести на здраве, у намери, да се проразе, те да редњу, која би наступила, лакше поднесу или сасвим избегну — заштитно каламљење. Засада каламимом само богиње у том смислу, а у најновије доба по-

чео је славни Пастер (Pasteur), тај најнеуморљивији испитивач сићушних бактерија, и беснило да калами и то засада, покушаја ради, само код животиња, али са врло повољним успехом, особито код паса, чија пљувачка носи у себи, кад су болесни, растворену заразну клицу беснила. На који начин произвађа заштитно каламљење то тако звано проражање т. ј. на који начин чува од новог нападаја, не знамо, али држимо, да тело, кроз које је прошла какова заразна материја, изгуби — бар за неко време — оне супстанције, које су нужне за одгајивање дотичних, за ту прекужену болест особених заражљивих клица, и за то време је од те заразе сигурно. Код богиња оно траје од прилике 10 година, зато се после тога времена каламљење понавља.

По развитку клица заражљивих болести и по начину ширења њиховога делимо их на три групе.

У прву групу спадају мијазматичне заражљиве болести. Одликују се тиме, што им се клице развијају и множе ван оболелога тела, на извесном земљишту и то само под извесним спољним околностима, као што је влага, топлота, трулеж а кад се пренесу на друго земљиште, угину. Морају те клице у извесном броју удрети у тело, да га окуже и да произведу у њему болест, у истоме се не умножавају даље. С тога тако болесно тело није ни у стању, да окужи друго, здраво. Те болести дакле не прелазе са особе на особу, не шире се саобраћајем, него имају одабрана места, где су код куће — *endemisch* — и само их добије онај, ко се на таквим местима задржава, промене ли ваздух — што по реч — изгуби и болест. Представник тих болести је наступна грозница — *malaria* —. Наћићемо, да влада ендемично свугде, где има устојаних баруштина, а највећег маха обузима, кад навале јаке врућине, па се стану баруштине сушити и водене биљке у њима трнути. Осим наступне грознице бројимо у ову групу још и гушу (*Kropf*) са или без кретенства (нека врста слабоумља и крјавости тела, која је у планинама ендемична).

Другу групу заражљивих болести сачињавају контагијозне болести. Клице истих развијају се и множе баш у оболелом телу, не зависе од спољних уплива, ни времених ни месних. Те клице се налазе у испарењима болеснога тела, у соковима, одлукама или излукама његовим. Тим га путем остављају и распрострају се по ваздуху непосредног домаћаја болесниковога, падну на све предмете, који се око њега налазе, па чекају, као иза бусије какве, на згодну т. ј. расположену — *disponirt* — особу, да је нападне. Прелазе дакле непосредно или посредством другог каквог живог или мртвога тела на здрава, те производе у тима — при сходном распо-

ложењу т. ј. ако се при свом отпору нападнутога тела намноже до онога броја, који је нуждан, да човека у болест обали — исту болест, каква је у ономе телу, из кога су изашле.

Богиње имају такву клицу. Дворитељ богињаваго може понајпре добити богиње, јер је у непосредном додиру са заражљивим материјама, које из тела поверенога му болесника излазе и богиње проузрокују. Али може да их добије и когод, ко није никад био у додиру са богињавим и то или од треће особе какве, која се мешала са богињавим, и на чијем се телу и хаљинама клица богиња задржала, или употребом ствари какве, која се налазила у домаћаја богињаваго. Но могу — и то је најглавнија прта контагијозних зараза — и да се прекаламе са болеснога на здраве. Калам су разни сокови и одлуке и излуке болесникове и садржавају у себи дотичне особене гљивице — *бациле*.

Контагијозне су заразе, које су саобраћајем распесене по целој свету и које се по целом свету од времена на време врло жестоки редњама свете, јер за њихово ширење нису нужне ни времене ни месне околности. Њих има свагде и свугде: зими и лети, кад је влажно и кад је суша, на равници и на брегу, у највеличанственијој палати и у најпростијој колеби. Траг њихов није увек ласно пратити, с тога и не верују многи у заражљиву снагу њихову, па скрштеним рукама гледе, како гдекоја од тих зараза мори покаткад немилице најлепши подмладак, тешећи се по мухамедски — такова му је судба!

Осим богиња имамо као контагијозне болести још да наспоменемо: скрлет (*Scharlach*), мрасе (*Masern*), врућицу са оспама (*Flecktyphus*), повратну грозницу (*Rückfallfieber*), дифтеритис, суву болест (*Tuberculose*), венеричне болести, грозницу код породиља (*Kindbettfieber*) и од рана (*Wundkrankheiten*), пламеник (*Rothlauf*), рикавац (*Keuchhusten*), беснило (*Wuthkrankheit, Lyssa*), прострео (прни пришт, *Milzbrand*), мисирску окобољу (*aegyptische Augentzündung*.)

У трећу групу бројимо мијазматично-контагијозне заразе. Оне спајају — као што им само име каже — својства прве и друге групе. Њихове клице потребују по томе за свој развитак и ширење две чињенице. Једна мора бити сходна — диспонирана — особа, у њој се преутовљавају; друга мора бити сходно земљиште, под угодним временем приликама, на њему дозревају и постају отровне. Такав појав имамо у природи. Из лептира не постане одмах лептир, већ се из јајаца лептирових излегу прво гусенице, оне се учауре, па тек из чауре излеги лептир.

И мијазматично-контагијозне клице остављају тело са испарењем, са одлукама и излукама његовим, али у том стању још не трују, додир са истима у том стању није опасан. Тек кад доспу на влажно земљиште, на ком при извесној топлоти труну органска бића, прођу такове промене, које им дају отровну снагу. И за ту појаву имамо примера у природи и баш опет код лептира. Лептир је за оплођавање биљака врло корисна животињца, многе биљке не би у опште рађале плодом, да један од тих шарених полетараца не пренесе на свом брку цветни прах са једне биљке на другу. А гусенице нам обрете сво зеленило, ако их не метнемо на гломачу.

У пределима и местима, која горе наведена својства немају, не шире се редњом, него се појављују у појединим, унесеним — *importiri* — случајевима — *sporadisch*; а имаде и таквих места, где за дозревање заразних клица те врсте нема прилике, та су места од зараза, које том врстом клица постају, слободна — *immun*. Тај начин распрострањања и ширења примећујемо и у самом једном месту. Такве заразе иду извесним улицама и владају у извесним четвртима једне вароши и сваки пут у истим, а

сваки зна, да су то обично најпрљавије улице и четврти те вароши.

И мијазматично-контагијозне болести се дакле разносе саобраћајем, али се шире само на поспешном земљишту.

Колера и врућица су болести те врсте. Изливи колера-и тифус-болесника садржавају у себи отров. Но тај још није у стању да окужи, мора помоћу влаге, топлоте и трулежи да дозре, па кад ту промену прође, онда имаде тек кужне снаге. Колерин и тифус-бацил у столицама истих болесника јесте тако рећи само искра, која, кад доспе до барута — у нашем случају на влажном, топлим месту у трулеж прешле супстанције — произведе тек експлозију — епидемију, редњу.

Осим тифуса и колере спада у ову групу заразљивих болести још жута грозница (*Gelbfieber*), срдобоља (*Dysenterie*) и куга (*Pest*).

То је у главном све, што до данас знамо о заразама у опште. Заразе су у новије доба при свем том, што су средства за саобраћај многобројнија и раширенија, много изгубиле од своје некадање жестине. Зашто то и како, други пут.

КЊИЖЕВНОСТ.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

РИЈА И МЕСАЛИНА. Жалосна игра у пет чинова, написао Вилбрант. Превоо Јован Грчић. — Панчево. Наклада књижаре браће Јовановића 1885. Стр. 163. Цена 60 новч.

(Свршетак)

Да ли је Пет зблиа учествовао у Скрибонијановом устанку или није, по саму драмску радњу је сасвим споредна ствар. Али лукави Нарцис не може да слуша вику и грају по Риму, већ иде у Остију к цару, да тамо ископа гроб Месалини, а помиловање Петово биће му добро оруђе.

Месалина ни за то ништа не хаје. Већ сутра дан зором, после оне ноћи с Марком, ето ти је са свом свитом у Марков стан, да га поведе собом и представи светини као свог цара. Нађе Марка мртва.

Отвара се диван и ужасан приказ. Ево нека га карактерише овај извод:

Месалина (*себи*). Једаред још да њега пољубим,

Па идем онда, идем одавде

Та мој је био — мој — на мртав сад!

(*полугласно*)

Ти лажеш. Жив си. Вараш мене тек,

Да с' кажем тебе.

(*открије му' опет лице.*)

Гледни овамо!

Ти не смеш мртав бити! Не дам ја!

Ја, Месалина, твоја царица.

Пробуди се, ох, послушај ме, чуј!

Помамићу се, Марко; чувај се

И бој се мене — чујеш, чујеш ли?

Не пробуди л' те очајни ми глас,

Пробудиће те овај пољубљај!

Арија (*задржи ју*). Не! — Никад, никад!

Месалина.

Даље од мене!

Арија. А ти од Марка даље!

Месалина (*силом се савлађује*). Не даш зар,

Да опроштајни пољуб сину твој —

Арија. Умрећу пре, нег' то допустити,

Да твоја уста њега додирну;

У смрти ћеш му још нанети срам!

Месалина (*крикне*). Ох, авај мени!

Пет (*сав пренеражен*).

Шта то збориш ти?

Соран (*тихо*). Та шта је теби —

Калпурнијан.

С ума сиће та!

Арија (*у највећем узбуђењу*).

Не, не! Ја не дам. То је сувише.

Месалина (*глас јој држе*).

Ти збориш к'о без главе. Рекох ти:

Не брани мени то, што хоћу ја;
Од тога Марка даље!

Арија. Тај је мој.

За репове ме вежи коњима,
Нек растргну ме, пре но што ти дам,
Да по други пут грешни пољуб твој
Срамотом сина мога убије.
Бре не дирај га! Ја га браним сад,
Јер ја му ноћас рекох умрети!

(Месалина устукне. Немир).

Пет *(чисто ван себе од чуда)*. О моме сину збори л' она то?

Арија. Што овде лежи, није Марко већ;

У отрову се отров стонио,
Што грив'о њега, парао му груд.
Не буди ми га, века тако спи.
Та боље му је. Милији ми син
У части мртав, него с тобом жив.
На самрти се мени верио,
Па мајка само за њим плакат' сме!

(Падне на Марка).

Пет *(гледа укочено)*. Мој син! Мој Марко!

Месалина *(звара око себе)* Где је мени ум?

Ој Вет'је, држ' ме —

Валента *(тихо)*. С руку спашћеш ми —

Месалина. Не; ево стојим. Ова колена

Још чине оно, што им кажем ја.

(с патегом)

Ја велим теби, хола мајко ти:
Тај лени, мрки, ладни младић ту
Још није теби удар последњи,
Од мене што ти дође. — На част ти!

(издаде је снага. Брзо се свлада, опет се исправи)

На срце своје притисни га, де!
Одљуби с уста моје пољубе,
Са лица њему својим сувама
Ту љагу спери, да је био мој! —
Ал' брво само! Веруј, Арија —
Ој веруј мени — скоро ћеш ми ти
Још други такав оплакиват' бол
И љубити!

(Оде. Валента за њоме).

Калпурнијан *(себи)*. Сад, Пете, лаку ноћ!

(оде за царицом).

Месалина *(за сцениом)*. О тешко мени!

Валента *(за сцениом)* Помоћ царици!

Де носиљку!

Пет. Зар тако умре он?

О Марко, то је, то ти била смрт!

*(падне о тле крај мртваца. Соран, Калија, Сир притрче му,
држе га.)*

Арија *(клекне крај Пета; узме га за руке)*.

Опрости ми, ја тако морадох.
Са свога срца терет скинувши
На твоје сам га срце свалила. —
Ал' ва то ј' Марко опет мој — и твој —
И срце лако — Марко ј' сада наш.

(Завеса пада).

Као разјарена лавица снује после тога план Месалина, како да се освети Арији. Добро јој дође с тога вест, да је стари Пет сасвим клонуо, чувши за повод смрти свог јединца. Пресуди му, да се сам убије, а он не може, издала га снага. Меса-

лина се наслађава, јер мисли, да је Арија пости-
ђена тим, а беше вазда поносна са свог врлог мужа.
Ал се преварила Месалина.

Арија *(полугласно)* Де послушај ме, Пете, молим те.

На белом свету равна немаш ти,
Мој дични војно! У животу свом
Нераставни смо били свагда ми,
К'о голубови ми смо живили;
Па дочекасмо Гају, Марку смрт,
А сада на смрт зове судба нас.
Ох не гледај ме, к'о да с' чудим том!
Ти да ми умреш, ја да живим још? —
Не, не! Ко тако живио к'о ми,
У слови тако, срећно, блажено,
Са другом својим зајдно умрет' сме.

Пет. Ти Арј'а? — Ти! — Не, не!

Арија. Умири се!

Приљуби ми се тако уз-а-ме —
Тек ти смеш чути, што ћу т' рећи сад.
Је л' тешко с правна света отићи?
А мени ј' празан, одеш ли ми ти,
И теби, мислим, оде л' Арија.

(тише, срамељиво)

Па за то чуј ме — ти мој идоле,
Мој јуначе и господару мој!
Оживиће ти срце клонуло,
Пробудиће се мишци учмали
И велики ти васкрснути дух,
Кад видиш мене, како радо ја
Са осмејком на уснах умирем.
О ћути! Немој, да нас издаш ти.
Та неправо би њима било то,
Па не би дали ту нам утеху.
Мој Пете драги! Верна љубавца
Од свег сам срца теби била ја,
Па свакој сам се жртви учила
Од тебе, Пете; јач'о си ме ти;
Ни ово није жртва најтежа.
Ја одох сад и зовем за собом
Свог Пета драгог!

(зграби мач па га сјури себи у прса)

Пет *(скочи)*. Шта то уради —

Арија *(извуче мач из ране, немо свлада бол; смешки се
даде му мач).*

Не боли Пете!

Пет. Моја Арија!

*(Падне крај ње на колена, обгрли је оберучке; она му падне
на груди).*

Сидије. Зар умире?

Месалина *(пренеражена дође ближе)*. Зар она? Умире? —

Та ко још смеде то урадити?

Арија. Ја, Месалино, жена Петова. —

И сад сам јоште сретнија нег' ти. —

Ох војно мој — — Не боли, Пете!

Пет *(сав узбуђен)* Не:

Са тобом мрет' не боли. Чекај још; —

Та чврста ми је рука,

(прободе се).

Тако — да —

О како си ме ти застидила!

Ал' 'вако дај да пољуб последњи —

До Марка доле!

Арија.

Доле — с тобом!
(издане)Соран (потресен, гледа на њих двоје) Ох!
Да чудне смрти!Пет. Збогом, Соране!
К'о Римљан мрем! (издане).

Но и Месалини кучну последњи час. Нарцис обрлатио слабог и плашљивог цара Клавдија, те га овај послао с војском у Рим, да суди Месалини због велеиздаје. Наравно да се Нарцис жури, да то изврши, пре него што се можда Месалина састане с Клавдијем. И баш у тај пар јурну у двор, где Месалина суђаше суд Пету.

Месалина моли и преклиње, да је пусте пред цара, да га умилостиви. Заман!.. Моли и преклиње, да је когод убије. Заман!... Узме Петов мач, метне га себи на груди; опет га баца. Не може да се убије... Праведна је казна снађе. Последње су јој речи: „Ој Марко! — Арија! — —“

Две крајности се саставише. Састави их смрт. А да л' их је изједначила? Не. Тек смрт их је страшно разједначила.

Кроз целу трагедију провлаче се и истичу те две неизједначиве противности, да се најпосле и смрћу још већма обележе.

Кроз целу трагедију радња је необично жива, појаве пуне ефекта, али не театралног, да потреса живце у слушалица или гледалаца, не усиљеног ефекта, да постане досадан, него који буди саучешће у развоју саме радње како према једној тако и према другој противности, како према којој треба и мора осећати сваки. Врлина и поквареност боре се ту на живот и на смрт, не личности. И, дакако, врлина и смрћу побеђује смрт.

„Ти, Арија, ниси данас умрла,
Јер смрт ће твоја вечно живити!“

Да. Јер смрт њена није смрт онога, за што се она борила, него најсветлија победа над оним, против чега се борила.

Исус Христос је и смрћу својом оправдао своје начело: Љуби ближњег свог као самог себе.

Корнелија, мајка народних бранилаца браће Граха, учила је своје синове, да више љубе своју отаџбину него саме себе.

Јевросима, узор-мати, узор-Српкиња, вели своме сину Краљевићу Марку:

„Боље ти је изгубити главу
Него своје огрешити душе.“

А Арија своме јединцу: „Умри за част!“ Па и сама умире за част.

И за данашње дане, где, као што Хамерлинг вели у свом „Ahasver in Rom“ за нероново доба у Риму:

Die Worte mehr verbergen als enthüllen,
Die Kleider mehr enthüllen als verbergen,

или као што вели Шекспир у Хамлету:

— in der Fetttheit so engbrüst'ger Zeit
Muss Tugend selbst Verzeihung fleh'n vom Laster,
Ja kriechen um die Gunst ihr wohlzuthun,

дакле и за наше дане добро је дошла Арија за углед. Зар данас нема Месалина? Зар нема подлаца, као што су Нарцис, или Калпурнијан, и како се онда сви зваху?

Вилбрант, писац ове трагедије, добро је схватио своје доба, а он је један од најбољих немачких драматичара новијег доба.

Код толико рефлексија, које се одбијају на садашњост из прошлости, данашње доба наше у многама се чему види и у овој трагедији. Mutatis mutandis! —

Да ли је за нас Србе ова трагедија?

Позориште је школа, — сви веле. Али горко искуство имају подумачи позоришта у страном великом свету. То искуство свели су немачки рецензенти у ово неколико речи: Die Moral ist die Mutter des Deficits. Дакле публика позоришна тамо неће да се учи у позоришту, него хоће, — е, ето шта хоће, може се извести из те пословице позоришних биџета.

Но наша позоришна публика није таква. Наша публика иде у позориште, или да збиља види нешто лепо, па да се поучи, или нешто смешно, па да се насмеје, или из родољубља, па да потпомогне „то народно мезимче“ и да гледа своје историјске јунаке у злату и кадиви.

Кад је тако, а како је наше позориште нашем свету збиља просветна установа, онда смемо очекивати, да ћемо и на нашој позорници видети Вилбрантову „Арију и Месалину“. Управа београдског позоришта чујемо, да је већ дала била превести трагедију ту баш за свој репертоар.

А свакако је добит за нашу књижевност, да је имамо и штампану.

Позабависмо се ето око те новине у нашој књижевности и подуже, него што је то у нас обичај, ма да је тек само превод. Ама не могосмо друкче, јер хоћемо да својски пропратимо, шта нам се са стране уноси у народ.

— β.

ОРАО, велики илустровани календар за годину 1885., која је проста, има 365 дана. Уз сарадњу српских књижевника уређује Стеван В. Поповић. Година једанаеста. Цена је 50 новчића или 1 динар. У Новом Саду. Издање штампарије А. Пајевића 1884.

Једанаеста је ово година, како „Орао“ излеће у

српски свет, да му буде преко целе године мио гост, да му каже, кад је благ дан, да весело ужива, што му је у раду проведени тежатник донео, да му каже, кад је весели Ђурђев-дан, кад се одбија вита грана од јоргована, да му каже, кад је Видов-дан, да га подсети на негдању величину српску, на аманет кнеза Лазара и Југа Богдана, на аманет врлих наших предака, који витешки за образ и рад погибоше. Што је оро тица у своме друштву, то је „Орао“ међу календарима: одабрана, бујна, обилна садржина давно му је већ извојевала прво место и име праве књиге народне, што свакако и уреднику и издавачу му на част служи. И овогодишњи „Орао“ није за браћом својом заостао а лањски као да је и надмашио. Отвори коју хоћеш страну овогодишњег „Орла“ па ћеш наћи што ти треба, наћеш што желиш да знаш. Свуда ти се пружа поука у лаком, скоро да речемо забавном слогу написана, ту ти је Натошевић, ту Живановић, ту чика Степа. Овом последњем, ако нам неће замерити, ми би замерили, приметили, да би још врло радо читали његову „Црвоточану“, којој неби суђено, да и она накити у овај мах „Орла“. „Орао“ је пун и врло добро израђених слика, које му много дижу вредност а врло је лепа и слика насловна, која преставља вредног и врсног књижевника српског Љубомира П. Ненадовића (ја сам је из мог „Орла“ већ исекао и ено је где виси у оквиру). Из горе реченог излази, да је „Орао“ права народна књига, кадра, да у пуном смислу подмири потребе, које народ календаром хоће да подмирује, да, његова је вредност још трајнија, историја, поука, што је у њему, гони нас, да „Орлове“ остављамо, јер и оне из пређашњих година хоћемо кадикад да потражимо, зато ми с мирном савешћу овај календар народу и овде топло препоручујемо.

— ЦАРИЋ, мали календар са сликама за 1885., која је проста и има 365 дана. Нови Сад. Издање и штампа А. Пајевића 1884. Цена 20 новч. или 40 пара динарских.

Већ више је година, како уз „Орла“ полеће и „Царић“, у кога истина није све нова садржина, ал' се одликује једрином садржаја, који је у овогодишњем повећан то из „Привреде“ то из „Стармалог“ и „Невена“. Свему на челу је песма Чика Јовина „Вожић“, пуна топлоте а свршетком својим гони нас, да род свој љубимо, па да за њ — ако узмора бити — и муке трпимо. Насловна је слика др. Јован Суботић, штета само, што „Царић“ није и рекао коју, ма и најкраћу, о нашем летошњем јубилару-књижевнику. Остало је обична календарска садржина. Цена је сасвим умерена; ми „Царића“ нашем свету препоручујемо.

— ГОДИШЊАК, велики српски народни илустровани календар за просту годину. Власник и уредник Александар Сандић. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новом Саду. Српска штампарија дра Светозара Милетића 1884. Цена је 50 новчића.

Као и досад, тако је и овогодишњи „Годишњак“ оправдао потпуно наше очекивање. Обилна и одабрана садржина чини га великим народним календаром. Ту је календарски део поред савесне своје израде начичкан све самим корисним и занимљивим примедбама, ту је читав наш народни схематизам. Други део доноси нам лепе забаве и корисне поуке. Сlike су лепо израђене и тако изабране, да свака од њих мора заинтересовати Србина читача; врло добро долази и јасан опис њихов. Да би ова народна књига забавила читача што дуже, додата јој је иза „вашара“ „библиотека за народ ради забаве.“ Поред остале баш забавне садржине морамо овде напоменути изворну приповетку Панте Поповића: „Бријачица и маказе“, која се као и све по Пантине приповетке одликује здравим хумором и здравим посматрањем света тако, да човек, кад је прочита, мора да зажали, што госп. Поповић чешиће своме роду не приповеда. Топло препоручујемо ову народну књигу са одабране јој садржине а умерене цене.

Л И С Т И Њ И.

Г Л А С Н И К.

(Светосавска прослава у Новом Саду.) Дан првог српског просветитеља, светога Саве, прослављен је, и ове као сваке године, у нашој вароши што може бити свечаније. После службе у саборној цркви, на којој је чинодејствовао високопреосвештени епископ Василијан, била је у гимназијској дворани најпре освећена водича, па је онда изговорио беседу управитељ гимназијски Васа Пушибрк, у којој је из-

нео важних података о постанку српске гимназије, о животу јој за 75 година и о садањем јој стању; пре њега је говорио осмошколац Милоје Миладиновић о животу и раду просветитељевом, прочитана су затим имена фундатора гимназијских и приложника а најпосле су гимназисте отпојали „Воскликнем —“. После подне је била свечана седница књижевног одељења „Матице Српске“ у дворани матичиној. Ту је говорио потпредседник књижевног одељења професор Све-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

товар Савковић, посмртну беседу у славу бившем члану књижевног одељења, дру Милацу Ђорђевићу, који је месеца септембра прошле године преминуо у Руми. Беседу ћемо ту у целини донети у нашем листу. У вече је у дворани код „Јелисавете“ била гимназијска беседа, о којој ћемо у идућем броју донети посебан извештај.

(Светосавска беседа у Сарајеву.) У корист фонда сиромашних ученика српске православне школе Сарајевске дала је српска православна основна школа у Сарајеву на св. Саву беседу са дилетантским приказом и игранком у дворани тамошње позоришне зграде. На беседи је тој суделовао честити наш вештак певач Стеван Дескашев са загребачке опере. Програм беседе овако је био састављен: 1. „Ускликнимо с љубављу“ од К. Станковића, певаће мешовити лик. 2. „Поздравни говор“ учитеља г. Стевана Калужерчића. 3. „Carneval von Rom“, од Хиберера, свира на гласовиру гђца Јованка бароница Николићева од Рудне. 4. „Cavatina“ из Фауста, пева г. Стеван Дескашев, оперни певач. 5. „Богови силни“ од Д. Јенка, пева мешовити лик. 6. „Уз гусле“ пева П. Ђедовић народну песму. 7. „Ко је дола?“ по немачком од З. Ј. Ј. декламује учитељ г. Божићар Никашиновић. 8. „Тијо ноћу“ од Зајца, пева г. Стеван Дескашев, оперни певач. 9. „Оштре су наше сабље“ од Д. Јенка, пева мушки лик. 10. „Гусле моје“, пева г. Стеван Дескашев, оперни певач уз пратњу гусала. 11. „Коло“ Бранково, од Др. Ј. Пачу, пева мушки лик. 12. „Честитам“ шалива игра у 1 чину од К. Трифковића, представљају дилетант. У другом делу, међу играма биле су и четир народне српске игре, наиме: Коло, „Левка“, игра: „Ја сам млада Српкиња“ и „Игра коло на двадесет и два“.

(Беседа у Загребу.) Српско певачко друштво у Загребу приређује 6 фебруара п. р. беседу, од које је приход намењен подизању споменика Ђури Даничаћу.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште.) Дружина српског народног позоришта почела је представе своје у Панчеву. Прва је представа била лицем на Богојављење а даван је био „Стеван, последњи краљ босански“ од Мите Поповића. Чујемо, да су Панчевци раширеним рукама дочекали народно позориште и својски се одавали претплатом.

(Народно позориште у Загребу.) 17. о. м. п. р. приказана је на загребачкој позорници први пут комична опера Чеха В. Хримальија „Зачарани принц“. Хримальија спада међу боље чешке композиције, слободно може пристати уз Сметану, Бендела и Дворжака. Либрето је тој комичној опери узет из старе неке немачке шаливе игре: Der verwunschene Prinz. Музику хвале загребачки листови, само јој одричу — хумор, није наиме лагана и живахна. Зајц је ваљано изучио и солисте и вборове и оркестар те се све отпевало добро. Од познаника се наших одликовали у томе приказу Стеван Дескашев и Сајевић, осим њих још гђца Прикрилова и гђца Лесићка.

(„Хамлет“ на српској позорници.) „Хамлет“ је лепо успео у краљ. народном позоришту у Београду. Цветић је кажу оцениоци, огромна труда уложио у изучавање насловне улоге. У више је маха био бурним аплаузима изазван на отвореној позорници и добио је два велика лаворова венца са свиленим тракама. Осим њега се одликовали још: Миља Гругурова као Оселија, гђца Грбићева као краљица, Ђура Рајковић као краљ и Гавриловић као Лаерт. — Овом приликом морамо у погледу превода изјавити, да смо

у првом броју нашег листа погрешно јавили, да је „Хамлет“ превео Мита Живковић. Довнали смо касније, да овако стоји ствар. Позоришна је управа Мити Живковићу још пре две године поверила, да ово дело преведе у прози и он је томе наскоро и одговорио, само је хтео, да текст буде публици што разумнији па је многе песничке фигуре Шекспирове заменио изразима из обичног говора те тиме развукао оригинални текст. Позоришни је одбор хтео, да превод буде што збијенији те је с тога Милорад П. Шапчанин у споразуму с Митом Живковићем превод према захтеву одборном збио и са преводиоцем удесио за представу. И тако допуњујемо прву ону белешку тиме, да су „Хамлет“ превели и удесили за позорницу М. П. Шапчанин и М. Живковић.

(Из чешког народног позоришта у Прагу.) Изворна грађанска драма „Služebník svého pana“ од Јержабера, приказана је била на чешкој позорници 19. о. м. п. р. а није дотле била на репертоару пуне четир године. Комад је публика примила као сензационалну какву новину с правим одушевљењем. Глумци су играли чисто с неким пијететом. Духовити писац Јержабек увео је тим делом у чешку књижевност социјалну драму. Две његове историјске драме: „Syn člověka“ и „Závist“ стално су на репертоару чешког народног позоришта.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

Ј. Сундечић понавља позив на претплату на тужну своју књигу: „Одисаји родитељског срца“ пјесме Ј. Сундечића, и „Срце и љубав“, песме пок. Пера Јовова Сундечића. Још је о Петрову две прошле године одбор један грађана којорских издао и разаслао оглас на ту књигу и у том огласу нагласио, да је „Сундечић сваком познат као сталан и непотичан поборник слоге и узајамности братске између свију Славена а особито између Срба и Хрвата“, напоменуо је даље, да „савколики чисти приход од ове књиге намењује тужни отац на ту свету цел, да подигне скроман споменик над гробом својих драгих синова, па је ипак „несрећом братска распра, која букти између Срба и Хрвата, натрунила труњем немилости своје и овај подхват песникове преуцвелена срца“. У новом се свом огласу Сундечић јада овако: Бедни Сундечићу! таква ли одзива код твоје присне браће налазе данас твоји поштени осећаји, твоје неотиштене мисли и твоја челична устрајност? Пустијех ли тридесет и шест година твог неуморног рада на књижевном и политичном пољу, ох, што ли данас дочекаше!?“ — Рок је претплати у први мах био одређен до нове године 1885. а сад се продужује дотле, док се барем толико новаца не прикупи, да се књига може дати у штампу, која ће изнети најмање 800 фор. Књизи ће цена бити 1 фор. а новци се шаљу г. Нику Стефановићу у Котор.

— У наклади Вијема Фридриха у Лајпцигу и Берлину излази историја свију књижевности. Новогрчку пишу А. Р. Ралгаде и Сандерс, (1 ф. 80 кр.), француску Енгел (4 ф. 50), талијанску Сауер (5 ф. 40), енглеску Енгел (6 ф.), полску Низман (4 ф. 50), немачку Хирш (није још довршена), северно-америчку Енгел (90 кр.), руску Рајнхолд (6 ф.; није још довршена).

ЧИТУЉА.

Јован Радуловић, негда трговац а од 20 година амо званичник у магистрату новосадском, умр'о је на Крстов дан у 70 години свог века. У завештају је свом оставио

„Матици Српској“ 100 фор., срп. вел гимназији новосадској 100 фор., православној општини новосадској 200 фор., српском народном позоришту 100 фор. и занатлијској задрузи 100 ф. Тело му је на Богојављење опојано у св. усипској цркви, а проф. Сандић изговорио је неколико топлих речи у хвалу покојнику.

С М Е С И Ц Е.

(Полемика о Шекспировим драмама и песама.)

У новије доба покренута је сумња, да је Шекспир сам написао своје драме и песме. Вели се, да он није био тако образован, да их је могао написати, већ да их је Ватон написао а Шекспир као глумац за поворицу удесио. Да богме да је та сумња наишла на жесток протест, и од године 1848. кад је Јосиф Харт у Њујорку сумњу изрекао, изашло је досад 255 књига, чланака и књижица о том занимљивом предмету, и то 117 за Шекспира, 73 против њега а 65 остају неутрални. По народности има их 161 Американац, 69 Енглева, 10 Аустралијанаца, 4 Шотландеза, 6 Канађана, 2 Француза, 2 Немца. Провзборићемо о том занимљивом предмету мало више у једном од бројева, што долазе.

(Забрањене новине.) Велике немачке илустроване новине „Über Land und Meer“ не смеју више улавити у Цариград. Криво је то, што је у једном броју тих новина насликан био Мухамед, свети пророк Ислама, с мршавим ногама и т. д.

(Земљетрес.) Сигурно ће многи наши читаоци и читалице знати с друге стране, да је јужна Шпанија последњих недеља у великој неприлици: потреси, и јачи и слабији, руше куће, пустоше поља, смећу брегове, убијају људе и т. д. Хиљадама је људи закопано у раввалинама, штета се рачуна на многе милијоне. На овоме месту нећемо се упуштати у грозне појединости о томе потресу, него ћемо саопштити само ово, шта су учени људи докучили. Још од краја новембра опажан је у читавој Шпанији јак притисак ваздушни, који је местимце био и 770 милиметара; време је било уопште суво и постојано. 20. децембра додирнуо је грдан и јак бурни талас земљеуз калејски између Француске и Енглеске и тај је талас био 22. децембра већ у средиземном мору. Барометар јако пао, чак до 720 милиметара, а то је тако ниско, да је код нас у нашим ширинама нечувено. 22. децембра у 3 сата после подне осетио се у Лисабону доста јак потрес, а 25. отпоче несретан низ потреса у Андалузији. У исти мах, кад се осетили први потреси у Шпанији, беснила је тамо грдна бура и непогода, на висинама пао је дебео снег. Ужасни потреси у Шпанији као да су у свеви са оним необично грдним бурним таласем, који је пошао са Па-де-Кале, дошао у средиземно море и ту на пиренејском полуострову произвео онако велику разлику у ваздушном притиску. Потрес, који је 1. новембра 1755 порушио варош Лисабон, био је у таквим истим приликама. После шестнедељне суше потресе земља сасвим изненада као муња из ведрa неба, јер није било никак-

вих пре знакова. Па и тада после потреса левала је киша као из кабла. На острву Искији при последњем потресу догодило се тако исто; после потреса падала је киша, да се мислило, е ће бити потоп У свима тим приликама дакле потрес се вбио баш у онај мах, када се околности у ваздуху изненадно јако и на један мах изменуше.

(Глумица у коштац с управом). У Прагу је био пре неколико недеља чудан конфликт у чешком позоришту. Најивна љубавница гђица Поспишлова издала је у неколико прашких дневних листова изјаву једну и дала равносити. Колпортажу су до душе одмах обуставили али је ијава ипак допрла у публику. Апел тај на публику гласи овако: „П. н. славна публико народнога позоришта! Систематско оштећивање мога дара и здравља — а то је директор народног позоришта г. Шуберт увео себи за задатак, догле ме је дотерало, да сам одмах одказала службу. Поближе о тим сплеткама за кулисама, којима сам ја жртва, јавићу милој публици тек касније, кад мало ладније будем судила. Бог зна, да се нерадо растајем с публиком која се према мени свагда пријатељски показивала. На част своју уверавам, да бих до издисаја служила том народном заводу, кад би на челу био човек, који нада све цени освештану цељ народног позоришта

БИБЛИЈОГРАФИЈА.*)

Весели двори Иве Загорице. Роман Милована Видаковића. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Новом Саду. Штампарија А. Фукса у Новом Саду. Стр. 232. Цена 80 новч.

Целатов конопац. Роман од Александра Петевчића. Предео — Београд. Издање књижаре В. Валовића Стр. 150. Цена 50 новч.

Циганија или Цигани и њихове досетке у народним приповеткама. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Новом Саду 1884. Цена 30 новч. Стр. 64.

Краљевић Марко Српска народна певанија у 7 песама са истумаченим речма турским и гдиојим необичним српским. За штампу уредио А. Сандић. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Н. Саду. 1884. Стр. 52. Цена 15 новч.

Краљевић Марко у сликама. Српска народна певанија у 25 песама. За штампу уредио и слике удесио Александар Сандић. Друго издање, украшено са 10 слика. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Н. Саду 1884. Стр. 148. Цена 50 новч.

Читанка за први и други разред нижих занатлијских школа. Мађарски написали др. Геза Емерици, Мавро Гелери и Јосиф Петерфи Јагочки. За употребу српских ученика занатлијских школа приредио Стеван В. Поповић. У Новом Саду. Издање и штампа А. Пајевића. 1885 Стр. 306. Цена 90 новч.

* Умољавамо поштоване пасце и издаваче српских књига, да нам прате по један примерак свог издања, не би-л' ова библијографија што потпунија била.

САДРЖАЈ: Трива свирац. Слика из Потисја. Од Мите Живковића (Свршетак.) — Несретна дева, песма од β — Равни путеви. Приповетка Милана Савића. (Наставак.) — Где сте . . . песма Ив. Мартиновића. — Српске народне песме упоређене с бугарским од Ђорђа Магаршевића (Наставак.) — Призрак, са пољскога, од Н. — Поуке из медицине. Саопштвава Др. Кода I. О зарази. — Књижевност. „Арија и Месалина“. (Свршетак.) Орао. Царић. Годишњак. — Листићи: Гласник. — Позориште и уметност. — Књижевне новости. — Читуља. — Смесице. — Библијографија.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године За Србију и Црну Гору 14 динара на годину. Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Саду.